

Borgerinddragelse som nøgle til tillid og succes?

God, rettidig borgerinddragelse er en forudsætning for, at udviklingen af vores landskaber ikke går i stå – særligt når det gælder vedvarende energi.

Af Astrid Haug og Laila Kildesgaard, professionelle bestyrelsesmedlemmer, selvstændige rådgivere samt forfattere til "Guld i muld – borgerinddragelse i energiprojekter".

Regeringen har en plan om at firedoble vedvarende energi (VE) på land. Det vil betyde en stor ændring af landskaberne. Mange steder har den udvikling været i gang de sidste 10-15 år, særligt områder som Ringkøbing-Skjern, Lolland og Jammerbugt har sat mange vindmøller og solceller op.

I de senere år er modstanden vokset massivt. Energi-opstillerne erkender, at man ikke altid har været gode nok til at indtage de lokale eller haft blik for, hvordan anlæggene påvirker beboelsen på landet.

En ulige magtkamp om jord, penge og beslutninger

Der er kamp om jorden, om landskabet, ja, om Danmarks identitet og fremtid. Det er en magtkamp om adgang til jorden, hvem der tjener pengene, og hvem bestemmer over et lokalområde.

I den kamp er der skæve magtstrukturer, idet kommune og opstillere af vedvarende energi har adgang til andre ressourcer end borgerne, herunder analyser og et akademisk eller fagspecifikt sprog, ligesom der er en økonomisk skæv magtstruktur, idet opstillere kommer med pengene. Det er svært at imødegå den skævhed i ressourcer, der er mellem borgerne på den ene side og kommune og opstillere på den anden. Det kommer f.eks. til udtryk ved, at det er kommunen, der bestemmer tidsrammen og dermed har en fordel i forhold til de andre aktører. Det er op til kommunen og opstilleren at tage hånd om den gode dialog, for det ansvar kan man ikke pålægge borgerne.

Lokalsamfundet glemmer ikke

Tilliden mellem opstillere og kommunen på den ene side og borgerne på den anden er mange steder i bund, når det gælder vedvarende energi-anlæg på land.

Derfor er der brug for tillidsopbygning både i begyndelsen af processer og i slutningen, hvis projektet støder på grund. Tillidsopbygning er også vigtigt i overgangen fra, at beslutningen om et anlæg er taget efter en lang og måske sej myndighedsproces, og til at hverdagen omkring anlægget i drift skal aftales. Slipper man inddragelsen for tidligt, kan det svække tilliden.

Når man skal i gang med et energiprojekt, der påvirker landskabet og dermed borgerne, står man på skuldrene af alle tidligere projekter på godt og ondt. Vi vurderer, at et lokalsamfunds kollektive hukommelse er på mindst ti år, altså den tid, man kan huske tilbage på gode såvel som dårlige processer. Derfor er det som det første trin vigtigt at sikre sig, at borgerne får tillid til initiativtagerne til energiprojekter.

Den gode inddragelse kan vende stemningen

Mange steder er udviklingen af vedvarende energi gået i stå på grund af borgerprotester. Thisted Kommune har f.eks. ikke opsat nogen vindmøller de sidste ti år. Det har ført til, at kommunen har ændret radikalt på den måde, den samarbejder med lokalbefolkningen om planlægning i det åbne land.

Blandt andet har den afholdt digitale afstemninger for at undersøge, om der er lokal opbakning til opsætning af energianlæg. Det har taget to et halvt år at udvikle en model, hvor det er borgerne, der vurderer, om der er tilstrækkelige fordele ved projekterne. Der er hermed opstået en mulighed for at være på ja-tak-holdet. Faktisk er der folk i flere lokalområder, der ærgres sig over, at de ikke er blevet valgt til opsætning af energianlæg og dermed ikke får værdiskabelsen fra den grønne pulje.

”

Et lokalsamfunds kollektive hukommelse er på mindst ti år, altså den tid, man kan huske tilbage på gode såvel som dårlige processer.

Dialoggrupper kan genopbygge tilliden

Det kan være svært for borgere at sætte ord på, hvilke handlinger fra opstillere og kommunen der er tillidsskabende, når de for første gang skal tage stilling til opsætning af energianlæg i deres nabolag. Vores erfaring er, at det kræver åbenhed om processen og mod til at blotte usikkerheden. Det kræver også åbenhed om, hvornår der er brug for fortrolighed mellem parterne.

I dag er kommunerne og opstillerne interesseret i at tage borgernes bekymringer alvorligt og tilpasse projekterne efter dem. De vil dog vide, hvem de taler med. Derfor er det afgørende for dialogen, at borgerne får valgt legitime repræsentanter for lokalsamfundet, hvis dialogen med opstillere og kommune skal fungere.

Det kan løses med, hvad vi kalder en dialoggruppe. En gruppe, der kan bestå af en række forskellige medlemmer, f.eks.: en økonomisk berørt nabo, en ikke-økon-

misk berørt nabo, et bestyrelsesmedlem i en borgerforening m.fl. Dialoggruppen er den, kommunen og opstillere går i dialog med, når de skal prioritere og fordele pengene, eller der er problemer med trafik, støj, læhegn med mere. De er samtidig bindeleddet til de andre lokale interessenter og beboere. Kommunen og opstillere har derfor en interesse i, at dialoggruppen har et stærkt lokalt mandat og er i stand til at rumme de mange synspunkter, der kan være lokalt til et konkret projekt.

De demokratiske muskler skal hjælpes på vej

Man skal huske på, at demokratisk deltagelse ikke er for alle. Det er de færreste borgere, der er meget politisk aktive, online såvel som fysisk. Samtidig kan vedvarende energiprojekter få folk, som normalt ikke er politisk aktive eller ikke betragter sig selv som aktivister, til at engagere sig. Deres demokratiske muskler kan være utrænede og skal hjælpes på vej. Igen ser vi det som kommunens opgave sammen med opstillerne at tage ordentligt hånd om denne proces.

Kommunerne skal SAMTIDIG passe på med at lade gennemførelse af projektet hvile på en forudsætning om, at der skal være et "stort folkeligt engagement" eller "bred inddragelse", da mange folk ikke ønsker at bidrage på den måde, som de kommunale processer ofte lægger op til. Det må være sådan, at dem, der bidrager, får mest indflydelse, men at man kan gøre sig umage med at række ud til flere borgere end "Tordenskjolds soldater", f.eks. ved aktivt at opsøge unge i området. Dertil kommer, at der i kommunerne er mange andre samtidige inddragelsesprocesser og aktiviteter, som trækker i folk. Der er således ikke blot tale om en kamp om jorden og gevinsterne, men også om borgernes dyrebare tid.